

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

WWW.MIL.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 е. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 3.

У Сомбору, 15. Марта 1896.

Год. XXVIII.

КАРАКТЕР.

Из *Рајнове* енциклопедије саопштио Ал. Марић.

(Свршетак.)

Из досадашњих разматрања наших може се извести шема за карактер у опште. Према тој шеми морамо признати карактер и злочинцу, тврдици, егоници, једном речи свакоме ко се у вољи и раду доследно управља по извесним начелима. Ну, по себи се разуме, да таквима нећемо признати *морални карактер*, о коме говоримо оно у почетку. Код моралног карактера долази у питање и ово двоје: 1. каква су та начела по својој унутрашњој садржини, да ли су начела та опште, апсолутне вредности, и 2. да ли постоји унутрашња заједница између максима, које регулишу главне групе воља?

Што се тиче прве тачке, нема сумње да практична начела могу бити врло различита, према томе каква је психичка имаовина човечја. Владају ли човеком чулна осећања, као што је то код детета случај, онда је он склон да живот схваћа с гледишта чулног уживања: он гледа да увек и свуда прибави што више пријатног уживања. Превлађује ли у човеку разум, то ће он следовати максима мудрости. Први је присталица *хедонизма*, други *интелектуализма*. Обадвојица су оличене егонисте. На супрот овима *моралисте* хоће да следују једино захтевима савести. Они не налазе тежиште човечјег живота ни у осећању, ни у разуму; праву вредност, право задовољство и врхунац земаљске среће виде они једино у ономе што човек хоће. Ту се, дабоме, претпоставља да је ова воља увек потчињена етичком суђењу. Суштина моралног карактера састоји се у томе, што се такав карактер доследно управља по етичком суђењу, које нехотице, неумитно и са унутрашњом сигурношћу суди о вољи. То је суђење основица за практична начела, која су као моралне узор-слике, као етичке идеје звезде преходнице за свако

мишљење, свако осећање, сваки рад човечји. У њему је скривено оно, што је апсолутно у моралу, оно, што је — након дугог раз-
витка у времену од неколико тисућа година — стекло опште оба-
везну вредност у организму друштва људског. Унутрашња морална
садржина ових највиших идеја, са своје узвишености и вечности,
јесте највећа драгоценост, коју човек може стећи. Ко је толико
успео, да јасно увиђа лепоту ових узор-слика, ко има челичну и
тврду вољу да се у животу свом увек управља према њима, чији
је сваки поступак излив овог унутрашњег обележја: за тога се
може рећи да је моралан карактер.

Јер, врховна власт етичких идеја зајемчава уједно и уну-
трашње јединство личности, без којег се не може ни замислити
моралан карактер. Овај је у потпуном складу са самим собом, пот-
пуно је слободан јер осећа да је у заједници са етичким узор-сли-
кама, осећа да је у заједници са светским уређењем које хоће по-
беду доброга. И неморалан човек може се консеквентно управљати
по максимама; но, те су максиме подређене врсте и сумњиве вред-
ности. И за неморалног човека, као што већ споменуемо, може се
рећи да је у неку руку карактер, но, никад му се не може при-
знати моралан карактер. С тога, што су му максиме само од рела-
тивне вредности, и што с тога код њега не може бити говора о
унутрашњем јединству личности. Јер, сумња о вредности његовог
осећања и мишљења буди се непрестано и унутрашњи глас — излив
апсолутног суђења — напомиње увек дисхармонију која настаје
кад год се игнорује вечни и неумитни глас савести и замењује
суђењем од мање вредности. Глас савести не може никад потпуно
умукнути; он не да мира човеку, већ му увек дозива у свест уну-
трашње расуло његово. Код таквог расула пак не може бити ни
говора о моралном карактеру. Овај ради по моралним максимама,
које се узајамно допуњавају и чине једну систему без противречја,
пошто се оне све стичу у захтеву: да моралан карактер не сме
никад друкче радити већ онако како то савест захтева.

„Sofort nun wende dich nach innen,
Das Zentrum findest du da drinnen,
Woran kein Edler zweifeln mag.
Wirst keine Regel da vermissen,
Denn das selbständige Gewissen
Ist Sonne deinem Sittentag.“

Goethe.

Захтеви савести пак изражени су у етичким идејама. Ових
идеја, по *Хербарту*, имаде пет, и оне треба да регулишу како живот

www.istoria.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

појединца тако исто и живот читавог друштва: идеја унутрашње слободе, идеја јаке воље, идеја доброте, идеја права и идеја правичности — идеја етичког друштва, идеја правног-, судског-, привредног- и идеја просветног тела. Друштво, прожето тим највишим идејама, представљало би најлепши облик људског друштвеног живота, а индивидуа, која би се управљала по узвишеним етичким узор-сликама, које нам се указују у индивидуалним идејама, примила би на се обележје моралног карактера, коме се мора свако дивити, и над којим се не може ништа узвишеније замислити на земљи.

Тиме је изражена већ и важност моралног карактера. Он стоји у најтешњој вези са идеалном представом о стварности, у којој је језгра морал. Персонификован морал представља природу човечју у њеном најузвишенијем облику. Моралан карактер ужива добровољно поштовање код свију. Морални карактери одржавају и уважавају све што је добро, те се с тога може рећи да су они управо језгра доброга у свету. Карактер је производ срца; а срце је, као што *Гете* вели, оно, што одлучује вредност човекову, што влада животом. И *Нови Завет* се увек обраћа на срце човечје. Карактерно мушкиње и женскиње чине савест друштва, и они су задовољни тим позивом. Или зар нема људи, за које се вели да немају ништа сем свога карактера, на ипак они опстоје, живе као ни један од великих и силних. Благо оном народу код којег важи као највиша похвала кад се за некога рекне: то је карактеран човек.

И збиља карактер је претежнији од сваке интелектуалне културе. Ова може бити спојена са најпростијим осећањем, може срамно пузити пред силнима а немати срца за мале и незнатне. „Ви наглашавате респектовање учених људи, вели *Пертес* у писму једном свом пријатељу. Амин, велим ја. Али, не заборавите ипак, да душевна величина, величина и дубина мисли, сазнање узвишенога, познање света, такт и енергија у раду, поштење и љубазност — да све то може недостајати једноме човеку, који је иначе врло учен.“ И заиста, неко може стајати врло високо у науци и вештини, али у чистоћи мисли и осећања, у правичности и истинитости може стајати много ниже од каквог сиромашног и неугог сељака. С тога има право *Валтер Скот* кад вели: „прави позив и право определење своје нећемо осетити ни поштовати докле год не обикнемо, да према образовању срца сматрамо све за ташто.

Још мање него интелектуална култура стоји богаство у вези

са карактерном величином. Шта више, оно је често непријатељ моралности, узрок покварености и нискости карактера. Колико је таквих богаташа који у своме богатству налазе обвезе да један део свога поседа врате целини, било то ма у ком облику? А колико их је на против, који су робови свог новца, тако, да их овај чисто приморава да све више стичу и до безумља гомилају блага! На против, сиромаштина може бити услов за карактер. Разуме се, и она може бити опасна по карактер у колико она доводи човека у зависан положај. Стари веле: ко постане робом изгуби половицу своје моралне вредности. Но, ипак стоји, да неко може не имати ништа до вредноће, марљивости, скромности и поштења, па ипак стајати на високом ступњу човечности. И срећа је, што је то тако; срећа је што појмови сиромаш и неваљао, богат и добар нису конгруентни. Нико није обавезан да буде мудар и богат, али је свако обавезан да буде добар. Од овога захтева нико се не може решити: највиши задатак човеков је тај, да своју унутрашњост образује тако, да му се мора признати моралан карактер.

Из овога излази да је главни проблем васпитања, да покаже: како се свесним утицањем може положити у младежи темељ, на којем ће се моћи подићи таква душевна диспозиција, која је призната као највише и најлепше обележје човечјег живота.

Јена, 1895.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О ПРЕДАВАЊУ СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ.

Пише: Душан Ћурић, осечки учитељ.

Један од главних градива за развијање умног васпитања јесте: граматика. Ако човек уме лепо и добро мислити нужно му је, да своје мисли устмено или писмено искаже по неким правилима, по обичају и закону који влада у народном духу и у народном књижевном правопису односно граматици. Да се закони и правила науче јасним примерима, нужно је дечији ум што раније вежбати у том, јер за теже примере, за тежа правила из граматике треба снажнији дух; а да се разум дечији складно и постепено развија, нужно је да учитељ почне што раније. Али не треба почети с дететом тако, да дете напреже и мори свој ум. Сваки рад и поступак учитељев треба да је прожман чисто васпиталачком радњом природним редом, лаким разумевањем. Начин, по ком учитељ своју васпиталачку радњу врши — јесте: метод. Методи нису код сваког учитеља на длаку једнаки, нити смеју бити јер се према кругу

према степену дечијег развитака, према душевним способностима мора сва учитељева радња, односно његов метод прилагођавати.

Но нека ни један учитељ у народној школи не предаје српску граматику научним говором, или нпр. да задаје на изуст учити правила као што се нпр. у реалци и гимназији то чини. Пре свега морам споменути, а ваљда је сваки учитељ дотле дотерао, да му ученици I. и II. р. знају јасно и правилно говорити, а поред тога да знају писати сваку на шк. табли написану реченицу, или пословицу са великим почетним писменима. Како и колико треба ученици народне школе да знају из граматике, мало не сваки учитељ данас хвала Богу зна по научној основи т. ј. наставном плану који је одредила виша духовна или државна власт. Да би ученици добили појам о свему чему их учитељ жели научити из граматике, ја ћу овде укратко навести метод који се може применити у сличним околностима. Градиво ћу извести по свом покушају и то за III. р. срп. вероисп. нар. осн. школа као што следи:

1. Појам о реченици.

Децу треба упутити на пажњу, подстрекавати да на свако учитељево питање добро мисле и још боље да одговоре.

Учитељ: Шта радиш ти сад Милане? (Ја седим! или Ја стојим!)

Шта ради онај човек тамо у башти? (Онај човек копа у башти!)

Шта ради пас кад стран човек уђе у двориште? (Кад стран човек уђе у двориште онда пас лаје.)

Е добро! Сад ми брзо и у кратко одговарајте!

Шта ради коњ? (Коњ рже.) Шта ради петао? (Петео кукурече.) Шта ради крава? (Крава муче.) Шта ради гуска? (Гуска гаче.)

Учитељ ће стављати овака кратка питања ради понављања и утврђења оног што се у II. р. учило.

Видите децо, пре него што сте речи изговорили, морали сте прво мислити шта ћете рећи, па тек онда сте на моја питања одговорили оно о чему сте мислили. Чиме дакле изражавамо наше мисли? (Наше мисли изражавамо речима.)

Можемо ли ма како изговарати речи? (Не можемо.) Можемо! Али онда нас не би могао нико разумети па ако би нас и разумео ко год, не би био леп изговор. Н. пр. кад би сте ви мени

www.nlb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

одговорили на моје питање: „Шта сад ради онај човек у башти?“

www.univerzitet.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Овако:

„Човек идеду и не копаду“, или „Једе у башту грозђа“.
Има ли то смисла? (Нема!)

Да ли онај правилно говори који реч до речи не споји добро? (Онај који реч до речи правилно не споји, не говори добро.)
Какве речи изговарамо ми? (Ми изговарамо српске речи).
Којим језиком говоримо ми? (Ми говоримо српским језиком).
Има ли још каквих језика осим нашег српског језика? (Осим нашег српског језика има још и других језика.)

Који су ти други језици којим људи говоре? (Ти језици јесу ови: немачки, руски, талијански, бугарски, турски, француски, енглески, јеврејски, и. т. д.)

Да ли они смеју изговарати речи без смисла ма како? (Без смисла и ма како, несмеју ни они изговарати речи).

Да децо, не само они, него нико несме, а и не ваља да говори без смисла.

Кад бих ја вама сад само рекао ову реч: *јиче* (учитељ напише лепо ову реч на шк. табли) да ли сте осим ове речи још коју чули? (Осим ове једне речи, нисмо више ни једну чули.)
Јесам ли ја што рекао о јагњету? (Нисте!) Сад ћу вам рећи још једну речницу: *је* (и ову речницу учитељ напише). Шта сам до сад рекао? (Досад сте само рекли: „Јагње је“). Хоћете ли, да вам још што рекнем о јагњету? (Хоћемо!) Чујте: „*Јагње је мирно*“ (Овако исто напише и учитељ на табли).

Је сте ли ме сад разумели? (Јесмо.)

Са колико речи сам ја изговорио моју мисао? (Вашу мисао сте изговорили са три речи.)

Јесам ли ову мисао изговорио сад потпуно? (Сад сте изговорили мисао потпуно.)

Зашто? (Зато јер смо вас разумели.)

Е сад ми кажите децо: чиме сам изговорио мисао? (Ви сте изговорили речима вашу мисао.)

Пазите сад што ћу вам рећи па то запамтите: „Сваку мисао коју изговоримо потпуно речима назваћемо *реченицом*“.

Шта је реченица? „Реченица је речима потпуно исказана мисао“.

Оваких реченица учитељ може још више на табли написати, а онда захтевати, од најбољих, средњих и тек тада и од лошијих ученика, да искажу сами по једно две реченице.

2. О простој (основној) реченици; о подмету (подлог) и прироку (поговор).

WWW.UNILIB.RS

Учитељ зада једном ученику, да изговори једну реченицу нпр. *Ученик учи*. Ову реченицу учитељ напише, а испод ове другу нпр. *Табла је црна*.

Шта ради ученик? (*Ученик учи*.)

Која реч каже да он нешто ради? (Она друга реч: *учи* каже нам шта ради ученик.)

Ајде ми сад кажите могу ли питати шта ради табла? (Не можете).

Истина је децо! Табла не може ништа радити. Зато вас морам питати: Каква је табла? (*Табла је црна*.)

Која реч нам каже каква је табла? (Она друга реч *црна* каже нам каква је табла.)

Сад нека ми сваки ученик изговори, по једну реченицу и то да каже неку радњу т. ј. шта ко ради. Ученик учи. Ветар душе. Киша пада. Лађа плови. Орач оре. Копач копа. Птице певају. Петар пише. Миленко чита. Богољуб црта. Бранислава пева. и т. д.

Сад ће ми сваки ученик рећи по једну реченицу, у којој се вели какво је шта или какав је ко.

Небо је плаво. Дукат је жут. Бакар је црвенкаст. Месец је блед. Море је дубоко. Поље је широко. Пут је дугачак. Ученик је вредан. Коњ је јак. Во је велик. Миш је мали. Ноћ је тамна. Трава је зелена. Папир је бео. Грожђе је слатко. Сирће је кисело. Олово је тешко. Табла је црна.

Учитељ се сад поврати на реченицу написану на табли: „Ученик учи“.

О коме се говори децо овде да учи? (О ученику се говори да учи.)

Ко дакле учи? (*Ученик учи*.)

Пазите децо па ово запамтите: „О којој се речи нешто говори у реченици, ту ћемо реч звати подмет.“

Која се реч зове *подмет* у реченици? (У реченици се зове она реч подмет, о којој се говори.)

Које је подмет у овим реченицама: Пчела зуји. Поток жубори. Лишће пада. Голуб гуче. Ратар оре. Дете се игра. Он пева. Ми вичемо.

Сад знам да знате која реч показује да подмет нешто ради.

(Знамо! Реч *учи* показује, да подмет нешто ради.) А која реч показује какав је подмет? (Реч *црна* показује какав је подмет.)

Сад опет децо памтите и ово: „Она реч која нешто о подмету говори, зове се у реченици *прирок*.“

Која се реч зове прирок? (Прирок се зове она реч у реченици, која нешто о подмету говори.)

Има ли још што у овој реченици: *Табла је црна*, о којој нисмо ништа казали? (Има!)

Која је та реч? (Она у средини *је*.)

Ха! Добро је! Да нема те речи (*избрише је*) онда би рекли: „Табла црна“, да ли би то било добро српски речено? (То не би било добро српски речено.)

Ето видите децо, ова речица *је* баш мора овде бити (опет ју напише), јер она везује подмет са прироком и зато се зове „свеза.“ Но главни делови једне реченице јесу: подмет и прирок.

Запамтите: Која реченица има само подмет и прирок и више ништа, така се реченица зове проста основна реченица.

(Наставиће се.)

ШКОЛСКА ЗГРАДА СА ЗДРАВСТВЕНОГ ГЛЕДИШТА.

Лекција из школске хигијене, написао: Ст. С. Илкић, учитељ.

Знатан део свога живота проводи дете у школи, отуда следи, да школска зграда мора одговарати свима оним условима, који се стављају ради одржања здравља људског. Школа данашњим даном, скоро сву своју целъ усредсређује на душевном развиту својих васпитаника, али отуда ипак не произилази, да се она не мора и не треба да стара и за физичко здравље њихово, јер стара пословица нас учи: *Mens sana in corpore sano*.

Школу похађају деца различитога телеснога склопа; нека су потпуно, а нека више или мање развијена, услед различитих околности у којима су се она после рођења свога налазила или неговала. Нездрава и неудесна школска зграда нарушиће и најјачи детињи организам, јер само похађање школе, па и у најздравијој школској згради, доста штетно утиче на њ већ погоне, што је детету спречено слободно кретање и што је принуђено непрекидно дуже времена седети у затвореним одајама, где се налази множина деце; велим, и у такој школи се уназађује организам детета који се у развиту налази, а шта ли ће тек тада бити у нездравој и

за школу неудесној згради? Одговор је јасан, да ће и најздравија деца у такој згради патити, а на слабију децу утицаће таково здање не штетно, него сасвим убитачно. С тога се јако има пазити при зидању школске зграде, на хигијенске прописе и захтеве.

Ми ћемо овде у неколико изнети потребе и својства добро уређене школске зграде.

При зидању школске зграде, велика се пажња има обратити на њен *положај*. Она се мора налазити скоро у средреди дотичнога места, да би свој деци сарамерно једнако близу била. Врло је незгодно, када је школско здање смештено на једном крају места, те су тако многа деца изложена дугом ходу особито по рђавом времену, а често и по рђавим стазама. Замислимо једно село са кривим и незгодним улицама и неуређеним стазама; каква ли ће мука бити за дете — које је далеко од школе, — у доба какве непогоде и хладних годишњих доба; како ли ће оно морати много раније да се крене у школу, и колико ли ће пута у ходу своје наилазити на силне сметње, те ће услед тога сасвим уморено у школу долазити, а добро је познато к томе, да умор ни мало не располаже човека на живу пажњу и вољан рад, особито пак децу за наставу. Додајмо к томе, да је од школске деце већи део сиромашних родитеља, те су према томе и слабије одевена и услед тога изложена јачем утицају времена, те ћемо онда одмах јасно моћи појмити од какове је важности положај школске зграде. — Исто се тако при зидању школске зграде мора и на то пазити, да школске дворане не буду окренуте на улицу, јер улична врева и ларма јако узнемирава и буни наставу, а осим тога подигнута улична прашина у великој мери улази и у учионице. С тога се врло велика пажња има обраћати при зидању школске зграде на њен положај у месту.

Такође од превелике је важности за школску зграду *земљиште* на коме је она подигнута. Прва и најглавнија особина тога земљишта је та, да оно буде што *сувље*. При зидању школске зграде дакле, морамо изабирати за њу сухо земљиште а никако влажно. Истина је, да има предела у којима је цело земљиште мање-више влажно; ако смо дакле принуђени, да на влажном земљишту подижемо школску зграду, то се дотично место претходно мора исушити вештачким начином и тиме колико-толико отклонити све оне могуће велике опасности за школску младеж, којима је узрок влажно земљиште.

Не смемо подизати школску зграду на онаковим местима,

у близини којих се налазе којекаква *ђубришта* и *сметишта*. На тако-

вим местима се обично развија трулеж и с њоме скопчани разни — по човечије физичко здравље штетни — гасови, који такође не мање убијају и дух и чине га тромим, невољним и неспособним за рад. Особито се мора пазити, да поред школске зграде не буде никаквих бара или ритова због којих ће зграда и њена околина такође са поквареним ваздухом убијати здравље младога нараштаја. *Творнице* такође не смеју бити близу школских зграда. Познато је, да се већина творничарских послова обично уз више или мање по човечије здравље опасна испарења догађа, а уједно да се ту и врло много ђубрета нагомилава, усљед чега се само ваздух квари; уједно дупа и ларма, без које се творница обично ни замислити не да, сметала би умном раду у школи.*)

У свакој школској згради мора се налазити добре *воде за пиће*. Желети би било, да се студенац са здравом пијаћом водом налази у ком углу школског дворишта, где је земљиште потпуно здраво и сачувано од разне нечистоте, како би деца своју жеђ увек могла подмиривати свежеом а поред тога и по здравље нешкодљивом водом. Због тога студенац не сме бити у близини никаквог ђубришта или захода, јер се из њих издвајају и кроз земљу у воду улазе различите гљивице и други шкодљиви састојци. Разуме се, да се из студенца у школском дворишту вода мора на ширк вући и да цела јама у којој се вода налази мора пажљиво покривена бити, да би се тиме отклониле могуће опасности, којима би деца при игри усљед несташлука, а може бити и усљед другог ког узрока врло лако изложена била. У случају, да у околини или у самом месту влада какова редња или зараза, то се мора она вода која ће се деци за пиће давати претходно искухати, како би тако од свих штетних састојака ослобођена била. Исто тако и када не владају редње или заразе, не сме се деци давати прехладна вода, а уједно увек се има држати на чистом месту и у чистим судовима; поред свега тога деца не смеју пити сва из једнога суда (н. пр. из крчага на сисак), него морају сви пити из чаше, која ће се у за то спремношћом и чистом водом напуњеном овећем суду, иза свакога који из ње пије, добро пропрати. Разуме се, да се деца на овај обичај строго опоменути и навикнути имају. Деца, која пате од какове болести, или кад после болести (особито која бејаше заразне природе) у школу дођу, врло би добро било, да собом носе засебне

*) в. dr. Schermann A. „Test és egészségán.“

судове за пиће воде и са њиховим судовима учитељ свима осталима нека забрани служити се. — Студенац се сваке године редовно има чистити, да се у води какова нечистота залегла не би.

У свакој школској згради морају се налазити *заходи* (нужници). Из познатих разлога они се никако не смеју налазити под једним кровом са школским дворанама или што је још много опасније, да се налазе у самим школским ходницима. Обично би требало, да су они у једном оближем углу школског дворишта, а са самом школском зградом, треба да их спаја као нека врста ходника у којег ће кров и једна страна (са које редовни ветрови духају) покривени, односно заграђени бити, како деца која би у заходе ишла не би у великој мери изложена била ветру и осталим природним непогодама. Ако би пак због скученог простора приморани били заходе под самим кровом школске зграде и доста близо ученица зидати, то се у томе случају мора врло пажљиво поступати. У такој прилици заходи се обично стављају на крају ходника из којег воде дебела врата у један омањи ходник, а из овога опет друга врата воде на оно место где су смештени заходи. На таваници тога одељења, где се налазе заходи, има се налазити неколико (цеви) отвора, кроз које би напоље одлазио непријатан и нездрав задах. Најпрактичнији су нужници енглеског строја (Water-Closet), у којима се помоћу воде одстрањују изметнине; за села пак могу се препоручити т. зв. Moule-ова система нужника, код којих се изметнине земљом затрпавају, те се тако непријатан задах одстрањује. Поред свега тога нужници се имају у најбољем реду и најчистије држати и за време великих врућина и када владају заразне болести са галицом у води растопљеној дезинфицирати. — Ван тога за време одмора и у другим приликама учитељ мора преко школског послужитеља пазити, да се деца не задржавају дуго у нужницима, или да не улази њих више у један нужник, пошто се обично тиме може да шири једна — по физичко здравље најштетнија, а и са моралне стране најубитачнија болест.

Велика се пажња има обратити на *висину зграде*. Површина пода у школске зграде (у дворанама и ходницима) мора бити бар са једним метром виша од површине уличног пута; према томе и прозори од дворане морају заузети више место на згради, те ће кроз њих тада много више светлости имати дворане, а и ваздух ће у њима бити много чистији. Уопште најздравија школска зграда јесте, приземно добро уређено здање. Зграде на један бој, још како тако

могу поднети, али на више бојева никако се не смеју дозволити. Висина школске зграде треба да надмашује висину свих приватних кућа у месту. (Свршиће се.)

У С П Е Х.

После годишњег испита састане се школски одбор, да изрече суд о деловању учитељевом у прошлој години.

Први говорник је био Аврам Т. који је у целој околини важио као научен и писмен човек.

Ја ћу да искажем своје мњење, — поче говорити. — Ја нисам задовољан са успехом, који је показао учитељ са децом на испиту. Паш покојни учитељ је умео много више да покаже са својом децом и много лепше ствари него наш садашњи учитељ. Деца су тако одговарала, да смо их једва разумети могли.

— Јер је сваком већ унапред означено, шта ће говорити зачује се један глас.

— Дали је било означено или није, мени је све једно — рече чича Аврам — али је цела истина, да су вам чудеса знали причати о домовини мајмуна, о вилама, о људима с бакарном кожом. Слушати њих, било је право уживање.

— Доста жалосно, да је испит био само уживање. Чуо се опет пређашњи глас.

— Имали још кога да што примети? — запита председник шк. одбора, коме су већ постала несносна трабуњања чича Аврамова.

Пријави се општински лечник.

— Нека ми дозволи сл. одбор, да управим неколико питања на чича Аврама.

Кажите ми газда Авраме: зашто вам је остала упарложена она земља на Ранчеву и зашто сте на врњском путу ви имали најслабији усев?

— Хм! поштовани господине — одговори газда Аврам ако ви немате какво теже питање, а на ово ћу вам одмах одговорити.

— Да чујемо — проговорише остали.

— Срећа сиротана је у Божјим рукама.

— Па ви нисте сиромах човек газда Авраме — рекоше више њих.

— Истина је, да са земљом нисам сиромах, али сам сиромах што немам довољно снаге да ју обрадим. Та да имам само још

2—3 пара волова, не би ми земља остала упарложена нити би имао најслабији усев. А овако како сад стојим, не могу све да свладам. А у не обрађену земљу тек не могу семе бацити.

Врло сте добро одговорили газда Авраме — рече лечник. — Сад ћу и ја казати своје мњење о учитељском успеху.

Пре свега примећујем, да се рад учитељев не може оценити само на испиту. Много пута се догађа, да баш најбољи ученик најлошије одговара. Па на испиту немамо ни толико времена, да би смо се за оно два три часа, док испит траје, уверити могли о раду учитељевом за целу годину. За то га треба више и у више прилика испитивати. Уверен сам, да би и газда Аврам био другог мњења, да је, као што му је и дужност као шк. одборника, преко године више пута посетио школу. Онда би више уважавао учитељев рад, а онда би се и уверио, да је и наш учитељ у том положају, као што је он са својом земљом, да нема довољно снаге да може учити 150 деце. Јер ако учитељ хоће цел да постигне, није доста само да седне за сто и као са каквог престола управља децом, није доста само да неколико ученика науче читати и писати, него учитељ треба са сваким својим учеником да се занима. Само ће и тако он знати, који је од ученика схватио оно што је он предавао.

Тужили су ми се неки родитељи, како се наш учитељ мало занима са њиховом децом, јер их врло ретко прозива. Ја сам разјаснио дотичним родитељима, да томе није учитељ узрок, него наша небрежљивост, јер смо стрпали 150 деце у једну школску дворану, као трску у сноп. Дневно више од 5 часова не може учитељ задржавати децу у школи. Или узмимо, да деца седе у школи 6 часова. Шест часова имају 360 минута; од ових ни 3 минута не долази на свако дете. Овде је погрешка, као и код газда Аврама. Учитељ је оптерећен; нема времена, да се са сваким учеником занима.

Још да погледамо, каквим средствима располаже наша школа?

Има много ученика који немају све ствари, што су за учење потребне; неки нема прописа, други пера трећи мастила и др.; у школи има само једна рђава табла. И ми опет захтевамо, да учитељ још покаже успеха! Пре неки дан дође ми ето наш бачвар, те ме замоли, да му опростим, што ми погођену ствар није могао на време оправити, али му се алат покварио. „Без алата нема заната“, па тако ни најбољи учитељ без средстава не може довољан успех показати.

А шта да кажем о шиљању деце у школу?

Има на жалост родитеља који мисле да ако своје дете преко седмице двапут трипут код куће задрже, да то ништа не шкоди, могу они и поред тога доста научити. Али то није тако! Јер ако дете неуредно иде у школу, пропусти многа тумачења која су му врло потребна. Учитељ не може понављати за сваког неуредног ученика, јер би тиме задржавао у напредовању оне ученике који редовно иду у школу.

Скупивши све што сам сада овде рекао ја предлажем, да сазидамо још једну школску дворану, да узмемо још једног учитеља, јер и сам закон наређује, да један учитељ не може настављати више од 80 ученика. Подајмо школи сва нужна учила; нека сваки ученик има књиге и друга учила и нека деца редовно иду у школу. Ако ово урадимо уверен сам, да не би било оних тужаба. Не треба ни крива ни дужна учитеља да осуђујемо. Тражимо погрешке код нас самих и поправимо их.

Напоследку још нешто. Не мислим овим никога вређати, али ако се потужи наш свињар, да не може сам онолики број свиња да чува, одмах му се погоди и помоћ; а напротив мој предлог, да се установи још једно учитељско место ако се не уважи, онда заслужујемо, да нам се каже, да више волимо нашу марву него нашу децу.

Примамо предлог — зачују се гласови.

— Неће се нама нико ругати! — дода газда Аврам.

Превео: М. Бандић.

НЕКРОЛОГ.

† *Михаило Д. Дејановић* учитељ српске вероисповедне школе у Молу и трудољубиви радник на књизи српској преминуо је 14. фебруара 1896. г. у 57. години живота, а 37. години свога трудног учитељског делања, после кратке, али тешке болести. Покојник бејаше врло добар и ревностан учитељ православне српске младежи. Своју учитељску службу започео је у Ст. Бечеју, а потоме преселивши се у Мохол, остао јој је веран до смрти своје. Осим скромног учитељског рада на просвети народа свога, радио је он и на књижевном пољу написавши неколико књига из области економије у којој бејаше стручњак, особито пак у вртарству и пчеларству. Радио је некада и на „Школском Листу“. Оплакује га супруга са децом, од које му је једна ћерка, српска нар. учитељица у Мокрину.

Осим породице издао је и збор учитеља молских сједећу посмрт-
ницу: „Српски учитељски збор тужним срцем јавља свима знанцима
и пријатељима, да им се врсни садруг: Михаило Д. Дејановић
српски народни учитељ молски, у среду 14. (26.) фебруара 1896. г.
у 57. години живота, а 37. години свога учитељевања — после
кратке и тешке болести — у вечност преселио. Вечан му спомен
и мир пепелу његовом! У Мољу, 14. (26.) фебруара 1896. године.
Српски учитељски збор.“ — Вредноме учитељу српске младежи и
плодном књижевнику народном Михаилу Д. Дејановићу, молимо од
преблагот Творца покој души и вечан спомен међу нама! И.

† *Милош Димитријевић* многогодишњи и велезаслужни пред-
седник „Матице Српске“, кр. саветник, умировљени кр. државни
надзорник школа, командир кр. српског ордена св. Саве II. степена
са звездом, командир књ. црногорског ордена Данила III. степена,
пређашњи многогодишњи земаљски посланик на угарском сабору,
председник централног кредитног завода у Н. Саду итд. итд. преминуо
је у Новоме Саду 20. фебруара т. г. по подне у 4½ сахата, напрасном
смрћу, ударен срчаном капљом. Погреб му је био 22. фебруара т. г.
у 3 сахата по подне на коме је чинодјејствовало и Њег. Високо-
преосвештенство епископ Герман. Заступљена бејаху и неколика
академска друштва. У цркви је говор држао матичин секретар др.
М. Савић, а пред кућом матичином потпредседник А. Хаџић. —
Покој му души! Спомен му вечан!

† *Лука Мачкић* учитељ ниже пучке школе у Субоцкомграду
преминуо је 22. јануара т. г. Бог да га прости и помилује!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Узорита општина. Познато ће бити поштованим читаоцима нашега
листа, да учитељи вероисповедних школа у Хрватској и Славонији немају
приступа у државним мировински фонд, те им будућност није потпуно
обезбеђена. Племенита и родољубива православна српска општина у Осеку,
на предлог учитеља г. Евгенија Кротина, у седници својој од 11. фебруара
т. г. закључила је да оснује мировински фонд за своје учитеље. У ту сврху
оделила је она 2500 фор. авр. од општинских прихода и обећала је, да ће
сваке године улагати 4—600 фор. у исту сврху; исто тако учитељи осечки
уплаћивати ће извесни део за мировину, те ће поменути свота за десет година
моћи нарастити на 10,000 фор. авр. Састављање штатута за мировински
фонд поверено је учитељу тамошњем г. Е. Кротину. — Од наше стране
честитамо родољубивој општини осечкој и стављамо је за углед осталим нашим
општинама у Хрватској и Славонији, препоручујући им овај лени и заиста
узорити манифест љубави према православној српској школи и њеним учитељима.

Добротвор. Велики родољуб српски из Босанске Крупе г. Марко
Добројевић који је прошле године фонду православне српске школе у Бос.

Крупи преко 40.000 фор. авр. које у новцу, покретнинама и непокретнинама даровао, новим племенитим даром показао је жарку и искрену љубав према српству и просвети, даровавши 3000 фор. авр. фонду православне српске школе у Бихаћу у Босанској Крајини. Овим родољубивим и штедрим даром сачувао је од пропасти православу српску школу у Бихаћу и осигурао јој је опстанак. Желимо великом овом родољубу и добротвору српском, дуга века и изобилног благослова Божијега.

Племенито дело. Чувени руски лечник *Сахарин*, који је лечио и цара-миротворца Александра III. покљонио је 500,000 рубаља ради установљења духовних училишта у Русији. Заиста је ово најлепши доказ познавања и уважавања велике вредности просвете у религиозном и на по се у православном духу. Слава добротвору!

Постављење. Господин Спасоје Дедић учитељ у Даљу, постављен је за равнајућег учитеља основне школе у истом месту.

Заклетва. Учитељ средсредње гл. мушке школе сомборске Стефан С. Илкић, положио је на Лазареву суботу о. г. пре св. литургије у св. Ђурђевском саборном храму за учитеље прописану заклетву, у присуству шк. управитеља и шк. деце. Чин заклињања обавио је пречасни г. јереј Жарко Ј. Поповић катихета овдашњих школа.

РАЗНО.

Јубилеум. Њ. Преосвештенство епископ боко-каторски *Герасим* Петровић прославио је концем месеца фебруара т. г. двадесетпетогодишњицу свога архијерејства. — Преосвештеноме јубилару, као ревнитељу св. православља и заслужном књижевнику црквеном, најердачније поздрављамо јубилеум и желимо му дуга века и у њему среће и задовољства.

„*Српски уштељски конвикт у Новоме Селу*“ издао је свој рачунски извештај за 1895. годину. На првом месту доноси некролог почасном члану својем, блаженоупокојеном митрополиту *Георију* Николајевићу; затим је стављен именик управе, из кога дознајемо да се иста састоји из четири часника, управног одбора у коме има 12 чланова и прегледачког одбора који броји три члана. Добротвора има конвикт пет, од који су три умрла, а само су два жива, почасних чланова такође има пет. Оснивача има 112; чланова потпомагача такође 112; осим тога има који се уписао до 1. марта т. г. за осниваче или потпомагаче њих 14. Прилагача бејаше у прошлој години 18. Од друштвених добротворе или других чланова умреше 23 (од постанка конвикта). Улога на крају 1895. године бејаше 25,922 фор. — Издато бејаше као канара за куће 2000 фор. Готовина од 31. децембра 1895. године 277 фор. 76 новч. Свега дакле: 28,199 фор. 76 новч.

Дарови „Шк. Листа“ из Сентомаша. Господин Иван М. Поповић учитељ из Сентомаша послао нам је претплату на наш лист, коју је од ондашњих родољубивих грађана скупио. Имена поштованих претплатника са назначењем куда се њихови дарови шаљу штампаће се у идућем броју.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У *Вачком Петровом Селу* тражи се учитељица за III. и IV. разр. женске школе. Плата је 300 фор., за повторну школу 25 фор., 6 фор. за пи-саћи прибор, у име стана 50 фор. годишње. Рок стечају до конца марта.

У *Старом Бечеју* тражи се учитељ. Плата је 500 фор., за школеки и свој огрев 52 фор. 50 новч., за школеку послугу 40 фор., паушала 12 фор. 60 новч., за повторну школу — кад је на реду — 50 фор., слободан стан са вртом. Рок до 7. априла.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампариа Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.